

งานใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งสติให้มั่น ทำใจให้นิ่ง เรื่องข้างนอกไม่เกี่ยว เรื่องข้างนอกเป็นส่วนข้างนอกนะ เรื่องข้างในของเรา ถ้าเรื่องข้างนอกเข้ามาอยู่กับเรา พวกเราจะอยู่กันไม่ได้หรอก แต่นี่มันเป็นเรื่องข้องนอกเขามาอาศัยเห็นไหม

วัด ! วัดกับบ้านต้องอาศัยกัน แต่การอาศัยกัน อาศัยได้มากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าอาศัยแต่บ้าน วัดเองก็อยู่ไม่ได้หรอก ถ้าวัดเองอยู่ไม่ได้ โดยวัดทั่วไปในสังคมไทย วัดไหนก็ไม่มีพระ รุดลงไปเถอะ ชาวบ้านเขาก็ขอให้พระอยู่วัดก็พอ ไม่ต้องมีพระดีหรือพระไม่ดี ไม่เกี่ยว ! ขอให้พระเฝ้าวัดนะเป็นพอ เพราะอะไร

เพราะมันจะอยู่ได้อย่างไร ในเมื่อมันอยู่คลุกคลีกันขนาดนั้น มันอยู่กันไม่ได้หรอก เพราะเราออกมาจากโลกเห็นไหม เราบวชมา เราทิ้งโลกมาเพื่อจะประพฤติปฏิบัติ แล้วพอประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรายังไปเกี่ยวกับโลกอยู่อย่างนั้น มันเกี่ยวอยู่กับโลก จิตใจเราเป็นโลกอยู่แล้ว แล้วจิตใจเราจะออกมาจากโลก แล้วถ้าโลกมันจะมาทับอยู่อย่างนี้ แล้วเราบอกว่า “เป็นพระ.. บวชเป็นพระแล้วต้องเป็นที่พึ่งอาศัยได้ บวชเป็นพระแล้วต้องเป็นสาธารณะ”

ใช่ ! เป็นสาธารณะมันเป็นแต่นามแต่ชื่อ แต่หัวใจมันไม่เป็น ! หัวใจมันยังเป็นโลกอยู่ หัวใจมันยังมีกิเลสตัณหาความทะยานอยากครอบงำมันอยู่ ฉะนั้นเวลาครูบาอาจารย์เราสอนบอกว่า “ต้องให้เราหลีกเร้น ! ต้องหลีกเร้นเข้าป่าเข้าเขาไป หลีกเร้นเพื่อเอาใจเรารอดให้ได้” ถ้าเอาใจเรารอดขึ้นให้ได้แล้ว เราถึงออกมาเป็นที่พึ่งอาศัยของโลก นั่นมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

แต่นี้จิตใจเรายังหาที่พึ่งไม่ได้เห็นไหม จิตใจเรายังพึ่งตัวเราเองไม่ได้เลย แล้วเราจะให้เราเป็นที่พึ่งของคนอื่น แล้วเวลาใครมาก็ต้องเป็นที่พึ่งของเขา เป็นที่พึ่งของเขา

ตัวเองยังเป็นที่พึ่งตัวเองไม่ได้ ! แล้วจะไปเป็นที่พึ่งของใคร.. ฉะนั้นเรื่องโลกไม่ใช่เป็นหน้าที่มันเป็นหน้าที่ของหัวหน้า โดยหัวหน้าจะบริหารจัดการเองเห็นไหม ประโยชน์ของเขาก็ประโยชน์ของเขา ประโยชน์ของเราหมายถึงประโยชน์ของศาสนา นะ ไม่ใช่ประโยชน์ของเราคือความเห็นแก่ตัว

ประโยชน์ของเราคือการบริหารจัดการ ให้งานในแก่นของศาสนา คือภิกษุ คือผู้ที่ปฏิบัติ แล้วก็กระพี แล้วก็เปลือก แล้วอะไรจะมีความสำคัญกว่ากันละ ถ้าแก่นมันสำคัญกว่ากัน แก่นมันจะเป็นหลักให้ดันไม้นั้นยืนต้นได้ใช่ไหม ถ้ามีพระ ถ้ามีครูบาอาจารย์ของเราเป็นหลักขึ้นมา ศาสนาก็จะมั่นคงขึ้นมาได้

ถ้าไม่มีแก่นขึ้นมาเลย มันมีแต่เปลือก มีแต่กระพี มันเป็นผุยุพังไปหมดละ มันดูสิ่งใดไม่ได้หรอก ฉะนั้นสิ่งที่มันจะเป็นหลักเป็นเกณฑ์ได้ มันต้องรักษาแก่นมันให้ได้ก่อน ถ้ารักษาแก่นให้ได้ก่อนเห็นไหม เราถึงต้องรักษาใจของเราให้ได้ก่อน ถ้ารักษาใจของเราได้นะ โลกธรรม ๘ ! จะดีขนาดไหนเขาก็ดีจินนินทา จะดีส่งขนาดไหน มันไม่มีถูกใจคนหรือ ให้อะดีสุดขอบฟ้า มันก็ไม่สมใจคนทั้งนั้น

มันเป็นไปไม่ได้ ! คนโง่มากหรือคนฉลาดมาก ถ้าคนโง่มากเขาก็เล่นมารยาสาโดยต่อกัน เห็นไหม ไปวัดก็บริหารจัดการ มันจ้างใครมาต้อนรับแขกก็ได้ จะมาจะเอาอะไรมารับก็ได้ ถ้ารับอย่างนั้น มันเรื่องโลกๆ ศาสนามีเท่านั้นเองหรือ

แต่ศาสนาเห็นไหม ถ้าศาสนามีขึ้นมา ถ้าเรื่องหัวใจ หัวใจมันมีแก่นสารอย่างไร ถ้าหัวใจมีแก่นสารอย่างไร เราจะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ จะอยู่ป่า อยู่เขา อยู่บ้าน จะอยู่ที่ไหน จะอยู่ในรอกเวจี จะอยู่สวรรค์ บนพรหม จะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ มันก็มีหัวใจ มันก็มีความรู้สึก เพราะจิตมันไปอยู่

ฉะนั้นเราจะปฏิบัติที่ไหนก็ได้ นอกพรรษา หรือในพรรษา หรือออกพรรษา เราปฏิบัติได้ตลอดเวลา แต่ปฏิบัติได้ตลอดเวลาถ้ามันมีสติปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติเองได้ ผู้ที่พึ่งตัวเองได้

แต่ผู้ที่พึ่งตัวเองไม่ได้ ! ผู้ที่พึ่งตัวเองไม่ได้ ! มันก็ต้อง “เมื่อนั้น.. เมื่อนี้.. ต้องนั้น.. ต้องนี้.. ต้องโน้น.. ต้อง ! ต้องไปข้างนอกหมดเลย” เพราะมันพึ่งตัวเองไม่ได้ !

แต่ถ้าคนที่พึ่งตัวเองได้ จะนอกพรรษา ในพรรษา จะถูกต้อง ไม่ถูกต้องนะ จะนั่งสมาธิ จะนอนปฏิบัติ จะนั่งปฏิบัติ จะทำอะไรก็ปฏิบัติอยู่ตลอด จิตมันมีสติตลอดเวลา

ถ้าจิตมันมีสติตลอดเวลา เราจะคุมสติของเราเพื่อพัฒนาหัวใจของเรา ถ้าพัฒนาหัวใจของเรา เราพัฒนาของเราได้ “มโนกรรม” กรรมนะ.. การกระทำของใจ ใจมันมีการกระทำของมัน ถ้าใจมีการกระทำของมัน ใจจะมีการบริหารจัดการของมัน แต่ใจมันเป็นความคิด มันเป็นมโนกรรมจริงอยู่ แต่นี่มันเป็นมโนกรรมโดยกิเลสอวิชชามันปิดหูปิดตาเวลากิเลสอวิชชามันปิดหัวใจ มันถึงบอกว่า ทำอะไร มันถึงเป็นมโนกรรมนะ

มโนกรรมคือการกระทำ มันมีกิเลส มันมีกิเลสวัฏฏ์ วิปากวัฏฏ์ มีการกระทำ มีผลของมัน มันหมุนออกไป มันก็เป็นมโนกรรมนั่นแหละ แต่กิเลสมันปิดตามัน พอกิเลสปิดตามัน ไม่มี ! สิ่งนี้มันเป็นเห็นไหม ทุกอย่างมันก็เป็นธรรมชาติ ทุกอย่างมันก็เป็นไปของมัน มันถึงไม่เห็นใจ

ถ้าไม่เห็นใจ ไม่รู้จักตัวใจ มันถึงยับยั้งตั้งสติไม่ได้ เพราะมีสติปัญญา มันจะยับยั้งที่หัวใจนั้น ความคิด ! ความนึกคิดเรื่องต่างๆ เกิดขึ้นมาจากใจ ถ้าใจมันมีของมัน มันรักษาของมันได้ สิ่งนั้นมันก็ไม่มีการกระทำ เพราะมันผัดขบชั่วดีต้องรู้อยู่แก่ใจ

แต่ถ้ามันเป็นโลกเห็นไหม มันไม่มีสติปัญญา ทำไปโดยอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เพราะกิเลสมันปิดตาปิดหัวใจ ทั้งที่เป็นมโนกรรมเหมือนกันนั่นละ ถ้ามโนกรรม.. ถ้ามีสติปัญญา.. มโนกรรมก็คือการกระทำ ถ้าการกระทำขึ้นมาเห็นไหม เรามีสติปัญญา เราทำสิ่งใด เราจะยับยั้งได้ สิ่งใดควรหรือไม่ควร เว้นไว้แต่ ! เว้นไว้แต่มันเป็นเรื่องของสายนุญสายกรรม

ถ้ากรรมมันให้ผลเห็นไหม เวลากรรมมันให้ผล สิ่งที่จะให้ผล คุณสิ พระสารีบุตรมีโรคประจำตัว มีโรคปวดท้อง.. ปวดท้องอยู่ตลอดเวลา พระโมคคัลลานะไปถามว่า

“สิ่งที่ปวดท้องอยู่อย่างนี้ มันรักษาด้วยสิ่งใด”

“รักษาด้วยน้ำยาอุ”

น้ำข้าวยาคุ.. รินน้ำข้าวตอนเช้า พระโมคคัลลานะคลายเทวดาเลย เทวดาไปคลาย
 คฤหัสถ์ คฤหัสถ์เขาก็ทำอาหารถวาย พระโมคคัลลานะไปบิณฑบาตกลับมา ก็เอามาฝาก
 พระสารีบุตร พระสารีบุตรไม่ยอมฉัน สิ่งนี้ไม่ยอม สิ่งที่มีนเป็นเวรเป็นกรรม สิ่งที่เป็น
 โรคภัยไข้เจ็บประจำตัว นี่เป็นเรื่องของพระสารีบุตร พระสารีบุตรท่านมีของท่านอย่าง
 นั้น

ถ้าสิ่งที่เรากระทำ เราทำมโนกรรม กรรมที่เราทำ แต่สิ่งต่างๆ เช่น เป็นกรรมเก่า
 มันมาให้ผลมาอย่างนั้น สิ่งนี้เราหลีกเลี่ยงไม่ได้หรอก มันจะมีอย่างไรมันก็สุดแต่เวรแต่
 กรรม แต่เราจะรักษาใจของเราอย่างไรไม่ให้หวั่นไหวไปกับเขา ไม่ให้หวั่นไหวเห็นไหม
 สิ่งที่เป็นการกระทบจากภายนอก ถ้าสิ่งที่เป็นการกระทบจากภายนอก เป็นสิ่งที่เราบังคับ
 บัญชาไม่ได้

แต่เราจะบังคับบัญชา เราจะควบคุมดูแลใจของเราได้ ใจของเราๆ จะดูแลมัน เรา
 จะรักษามัน เราจะอุปัฏฐากดูแลหัวใจของเรา นิมโนกรรม ! การกระทำของเรา นั่งสมาธิ
 ภาวนาก็เป็นงานของใจ มันเป็นแรงงานในใจนะ ใจเราประพฤติปฏิบัติ แรงงานของใจ
 ถ้าใจมันทำของมันได้

งานจากข้างนอกมันเป็นข้อวัตร สิ่งที่เป็นข้อวัตรนะเราต้องทำ เราทำของเรา
 เพื่อให้สะอาดบริสุทธิ์ เพื่อให้มีการกระทำไม่ให้เกิดนิวัตรธรรม นิวัตรธรรมมันปิดกั้น
 สมาธินะ โน่นก็ยังไม่ได้ทำ นี่ก็ยังไม่ได้ทำ สิ่งที่เขาทำ.. เราไม่ทำ มันเป็นนิวัตรนะ
 เพราะอะไร เพราะมันสงสัย มันเป็นนิวัตรธรรม ถ้านิวัตรธรรมนี้มันปิดกั้นสมาธิ ถ้า
 หัวใจไม่แน่วแน่

ถ้าหัวใจมันแน่วแน่ มันมีการกระทำแล้วไม่มีนิวัตรธรรม มันมีความปลอดโปร่ง
 มันมีความเจาะจง มีความตั้งใจ มีความตั้งใจ มันทำสิ่งใดมันก็เข้าสู่ใจ ถ้าเข้าสู่ใจนะ มันก็
 มีความสุขสงบ มีความระงับของมัน

ถ้ามีความระงับของมันเห็นไหม นี่งานของเรา.. งานของเรา โลกนี้ก็จะมีความรื่น
 เรือง จะมีความสุข ความทุกข์ โลกนี้เขาจะมีความสุขทุกข์ยาก โลกนี้เขาจะพลิกฟ้าคว่ำดิน
 โลกนี้เขาจะเป็นอะไรไป มันเรื่องของโลกนะ เราเกิดมาในโลกนี้แหละ แต่เราสร้างสิ่งนี้
 ไม่ได้

คูติ คุณน้ำท่วมสิ มีภัยแล้งขึ้นมา ใครไปดูแลมันได้ นี่ทางวิทยาศาสตร์เขาก็บอก ต้องผันน้ำ ต้องชักน้ำ ต้อง..ทำไปเถอะ มันจากจุดหนึ่งก็ไปอีกจุดหนึ่ง สิ่งนี้เป็นเรื่องของโลก มันถึงคราว ถึงวาระของมัน

คูติ เวลาเกิดพายุขึ้นมาเห็นไหม รับรู้ละ.. พายุจะเข้าวันนั้น.. วันนั้นนะ เตรียมตัวรับเห็นไหม แล้วป้องกันอย่างไร มีแต่อพยพคนหนีเท่านั้นละ มันเป็นภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติเป็นอย่างนั้น โลกมันเป็นอย่างนั้น ! โลกมันเป็นอย่างนั้นเห็นไหม

ถ้าเรารักษาใจของเราละ โลกมันปั่นป่วนอยู่อย่างนี้ โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่มีเต็มหรอก โลกมันพร่องอยู่อย่างนี้ มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่อย่างนี้ แล้วเราละ? เราเกิดมาจากโลกนะ ร่างกายของเราเป็นโลกนะ ลมหายใจเห็นไหม คูติ เลือดของเรา กรู๊ปเลือดต่างๆ มันเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ทั้งนั้นนะ มันเป็นเรื่องของโลกทั้งนั้นนะ มันเป็นเรื่องของความจริง โลกทั้งนั้นนะ พิสูจน์ได้หมดละ

แต่หัวใจละ.. หัวใจมันพิสูจน์อย่างไร.. หัวใจเราจะดูแลอย่างไร..

เราเกิดมาเป็นนักรบนะ เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เรามีศรัทธา ความเชื่อนะ เราเป็นคนที่มีโอกาสมาก คูทางโลกเขาสี เขาขอโอกาสกัน ทำอะไรก็ได้ เขาขอโอกาสให้มีการกระทำบ้าง เรามีความเชื่อมั่น แล้วเรามีครูบาอาจารย์ ไปที่พิพิธภัณฑ์ หลวงปู่มั่นที่วัดป่าสุทธาวาส ไปคูติ พระธาตุของหลวงปู่มั่น

หลวงปู่มั่นเป็นพระธาตุ ! เป็นพระอรหันต์แน่นอน ! ผู้ชี้นำเราบอกเราไว้ตรงๆ แน่นอน !

เราศึกษามันก็เป็นความจริงอยู่แล้ว ผู้ที่บอกเราก็มียู่แล้ว แล้วเราก็มียุ่โอกาสประพฤติปฏิบัติด้วย แล้วเราก็มียุ่ความจงใจอยู่ เราตั้งใจอยู่เราจะทำอะไรกัน?

ถ้าเรามั่นใจของเรา เราทำของเราละ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี เราต้องทำความสงบใจของเราขึ้นมาได้ ถึงที่สุดแล้วละ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี อย่างน้อยต้องเป็นพระอนาคามี ถ้าเราทำจริงของเราละ

นี่พอเราทำขึ้นมา คูสิ เวลาเรามีความรื่นเริงอาหาญในหัวใจ เราก็คิดมั่งมันว่าจะทำ เวลาเราไปเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เห็นไหม ตอนเช้าๆ อากาศดีมันก็ยังพอทนได้นะ พอเริ่มเที่ยงเริ่มบ่ายขึ้นมา โอ้โฮ ! อากาศมันร้อนมาก มันอ่อนเพลียไปหมดเลย แล้วอุณหภูมิมันร้อนขนาดนี้ เวลาอดอาหารมันจะโหยหาขนาดไหน มันจะอ่อนเพลียขนาดไหน ปฏิบัติตามมันรู้หมด ! ได้ผ่านวิกฤตอย่างนี้มาแล้ว

มันจะอ่อนเพลียขนาดไหน แต่หัวใจเราจะทุกข์ไหม เราคิดสิ ถ้าเวลาเราทุกข์เห็นไหม คูสิ เวลามีบาดแผลขึ้นมา มันเจ็บปวดแสบร้อน เราก็รักษา เราก็อยากจะหาย นี่ก็เหมือนกัน กิเลสในหัวใจมันก็เหมือนบาดแผล มันติดมากับใจตลอดเวลา เวลาเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราก็อยากจะหาย แต่เวลารักษา มันเจ็บไหม เวลารักษาขึ้นมาต้องทำความเข้าใจกับความสะอาดบาดแผล ต้องใส่ยา

นี่ก็เหมือนกัน เวลานั้นสมาธิ เดินจงกรม ภาวนา มันก็เหมือนทำความสะอาดใจ มันจะทำให้หัวใจนี้สะอาด มันก็ต้องล้างแผลจนเลือดออกหมดนะ แล้วก็ทำแผลใหม่

นี่ก็เหมือนกัน นั่งสมาธิภาวนาเพื่อให้ใจมันสงบ มันจะสงบไหม มันจะทำให้เราเป็นจริงขึ้นมาได้บ้างไหม ถ้ามันจะทำความจริงขึ้นมา มันจะโหยหา มันจะเดือดร้อนขนาดไหน ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี เวลาเราฝืนใจที่จะทำ ถ้าเราทำของเราขึ้นมาเห็นไหม มันเป็นงานของเราละ มันเป็นความจริง มันเป็นสันติภูมิโก มันเป็นปัจจัยตั้ง จิตใจนี้สัมผัสได้ จิตใจนี้รับรู้ได้

โลกก็เป็นโลก มันไม่มีวันจบหรือ เรามองสิ มองแต่ทางโลกเห็นไหม คนเกิดมาขนาดไหน จะมั่งมีศรีสุขขนาดไหน มันก็ต้องตายไปทั้งนั้นนะ เวลาเขาไปสวดศพกัน เขาไปชักบังสุกุลกัน ก็เห็นกันทุกวัน เห็นจนคุ้นชิน เห็นจนเป็นความชินชา แต่เวลาเราทุกข์ยากละ มันเหมือนกับคนจมน้ำแล้วขึ้นมาจากน้ำ ถ้าคนจมน้ำแล้วมันขึ้นมาจากน้ำแล้วมันก็ปลอดภัย

นี่ก็เหมือนกัน บวชเป็นพระเป็นเจ้าแล้ว ก็บอกว่า โอ้ย.. ปลอดภัย เราปลอดภัย บวชเป็นพระเป็นเจ้าเห็นไหม โลกเขาจะเดือดร้อนขนาดไหน คูสิ ลดค่าเงิน เพิ่มค่าเงิน เราจะไม่เดือดร้อนไปกับเขา มันคิดขึ้นมาแล้วมันนอนใจไง มันตายใจไง มันตายใจว่า “ชีวิตเรา..มันมั่นคงนะ.. มันคงด้วยปฐิแข็ง”

แต่เวลาสมัยหลวงปู่่มั่นเห็นใหม่ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝ่าฝืนไม่มีนะ ทุกอย่างก็ไม่มี เขายังไม่มีจะกิน เขายัง.. เขาจะทำอะไร เพราะเราอยู่บนความเชื่อถือของเขา เวลาคนเขามีศรัทธาความเชื่อ เขาอยากได้นุญกุศล เขาอยากทำบุญกุศลของเขา แล้วเนื่อนาบุญของเขา เขามั่นใจที่ใด ผู้ที่ไปประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง

ชีวิตเราฝากไว้ด้วยปลื้แข็ง ! ชีวิตเราฝากไว้กับศรัทธาของญาติโยมเขา !

เราบวชแล้วเราก็มานอนใจ.. นอนใจว่าชีวิตนี้มันมั่นคง โลกเขาจะเจริญ เขาจะอ่อนแอขนาดไหนก็เรื่องของโลกไป แต่เรื่องของเราๆ มั่นคง มันเป็นความคิดเฉยๆ นะ ความคิดถ้ามันเกิดขึ้นโดยแรงของโลก มันก็เป็นอย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นแรงของธรรมนะ เม็ดข้าว ! สิ่งที่จะหามา เขาหามาด้วยหยาดเหงื่อและแรงงานของเขา บุญกุศลนั้นเป็นของเขานะ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราบิณฑบาตมาแล้ว เราไม่สมค่าของเขา คู่วั คูควายสี สีมันสีเหลืองๆ ทั้งนั้นนะ เวลาเราไปเกิดภพชาติใหม่ เราต้องไปเป็นแรงงานเพื่อชดใช้เขานะ ชดใช้ใคร.. ชดใช้โลก เพราะจิตวิญญาณมันหมุนเวียนกันไป ..จะไปชดใช้ที่เราไปบิณฑบาตเขามา... มันคนละภพชาติแล้ว !

คุณ โสภารัตน์ เขาก็ตายไปแล้ว เขาตายแล้วเขาก็ไปเกิดใหม่ เราก็จะตายไปข้างหน้า พอเราตายไปข้างหน้า เราก็ไปเป็นวัวเป็นควาย แล้วเขาไปเกิดเป็นสถานะอะไรล่ะ เราเกิดเป็นอย่างไรล่ะ นี่ผลของกรรมนะ ! ใครจะเชื่อ ใครจะไม่เชื่อ ใครจะคิดอย่างไร มันมีอิสรเสรีภาพในความคิด ก็ความคิดเป็นสิ่งที่ใครจะบังคับบัญชาไม่ได้

แต่ผลของกรรม ! ผลของกรรม ! กรรมที่มันทำไว้นะ ฉะนั้นสิ่งที่มันทำไว้ สิ่งที่เราทำมา มันคุ้มค่าเขาไหมล่ะ ถ้ามันจะคุ้มค่าในค่าแรงงานอันนั้น ในค่าบุญกุศลของเขา นั้น เราจะต้องจริงจังของเรา ถ้ามันจริงจังของเรา สิ่งนั้นมันก็สมประโยชน์ของเขาทั้งนั้นล่ะ

เวลาเขาทำบุญใส่บาตร เขาว่าฝากไปรษณีย์ไป ไปรษณีย์มันโกง ! ฝากไว้ที่ไหน ฝากไว้ไม่ถึงปลายทางหรือ ไปรษณีย์มันไม่ส่งให้ เวลาฝากไป.. ฝากไปทำบุญกับพระ.. ทำบุญกับพระ.. ฝากพระไปหรือ? มันฝากความจริงต่างหาก อริยสัจอันนั้นมันเป็นความจริง ถ้าความจริงกับความจริงมันเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้นเราทำแล้วเราจะต้องมีสติปัญญา คุณิ ปฏิสังขาโย ฉันทอาหารก็พิจารณาว่า เราฉันทอาหารเพื่ออะไร อาหารนี้มาจากไหน เราฉันทแล้วเป็นประโยชน์อะไร มีสติใช้สอยตลอด ปัจจัย ๔ เรามีสติใช้สอยของเรา ถ้าเรามีสติใช้สอยเห็นใหม่ นี่ปฏิสังขาโย เราจะมีสติตลอด ถ้ามีสติตลอดนะ มันจะตื่นตัวตลอด ถ้ามันตื่นตัวตลอด ใจมันก็มีโอกาสตลอด มันจะนั่งสมาธิภาวนาก็ได้ มันจะทำสิ่งใดมันก็มีโอกาสทำ !

ไอ้เนี่ยจิตใจมันคิดเตลิดเปิดเปิงไปไหนก็ไม่รู้ มันเหมือนงูลอกกราบ งูเวลามันลอกกราบ ไอ้เนี่ยมันกราบของพระไง มันเป็นพระที่กราบ ! แต่หัวใจมันคิดอะไรอยู่ หัวใจมันเตลิดเปิดเปิงไปไหน? ถ้าหัวใจมันไม่เตลิดเปิดเปิงไปนี้ หัวใจต้องเป็นพระด้วย ถ้าหัวใจเป็นพระด้วย.. จิตใจมันสงบไหม ถ้าจิตใจมันสงบ.. จิตใจเราประเสริฐไหม

“ผู้ใดเห็นธรรม.. ผู้นั้นเห็นตถาคต”

ถ้าเห็นธรรมเห็นตถาคต เราได้บริหารจิตใจของเราบ้างหรือเปล่า เวลาเรากราบพระเห็นใหม่ คุณิ เข้ามาก็กราบ เย็นมาทำวัตรทำวาก็กราบ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ กราบพระ ! กราบพระ ! กราบพระนี่กราบสมมุติสงฆ์ กราบรูปเคารพตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่หัวใจละ ! หัวใจถ้ามันสงบเข้าไปนะ อือฮือ..อือฮือ..เลยนะ “ผู้ใดเห็นธรรม.. ผู้นั้นเห็นตถาคต” เห็นใหม่ พอเห็นธรรมเห็นตถาคต คนที่ภาวนาเป็นนะ ศีลธรรมเป็นเครื่องดำเนิน ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องดำเนินเข้าไปสู่สังฆธรรม

ฉะนั้นเวลาประพฤติปฏิบัติ เวลาเราสวดมนต์ กราบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ มันกราบด้วยหัวใจนะ หัวใจมันลง หัวใจมันชุ่มชื้น เราทำสิ่งใดก็ได้ อยู่ป่า อยู่เขา จะอยู่คนเดียว จะอยู่กับหมู่คณะ อยู่กับใครก็ได้แต่ ถ้าจิตใจเราเป็นธรรมมันจะมองเป็นธรรม

ถ้าจิตใจเราหิวแห้ง จิตใจเรามีแต่ความเร่าร้อนนะ จะอยู่กับใครมันก็ร้อน ไปอยู่ที่ไหนมันก็ร้อน อยู่กับครูบาอาจารย์ คุณิ เวลาจิตใจเราร้อน เราไปแช่น้ำอยู่มันก็ร้อน

ถ้าจิตใจเรามันดีเห็นใหม่ อุบัติจากนี้สำคัญนะ ไหว้พระไหว้เจ้านั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง ถ้าจิตใจเราเป็นธรรมขึ้นมา พุทธ.. ธรรม.. สงฆ์..รวมลงเป็นหนึ่งเดียว รวมลงในหัวใจ

อย่างไร เวลาแค่จิตสงบมันก็รวมเข้ามาเป็นจิตสงบแล้ว พอจิตสงบจิตมันก็เป็นหนึ่ง เวลาจิตออกใช้ปัญญามันก็ป็นมรรค มันป็นธรรมจักรที่จะชำระกิเลส

ถ้ามันป็นจักรขึ้นมาระหว่างที่เราดำเนิน ระหว่างจิตที่มันจะพัฒนาขึ้นไป มันจะดำเนินการของมันไป ถ้าจิตมันดำเนินการของมันไป ใครเป็นคนดูแลละ ถ้ามีสติปัญญา มันก็ป็นสติใช้ใหม่ ถ้ามีสติปัญญามันก็ดูแลของมัน

ถ้ามันขาดสติละ ถ้าสติเราไม่ดีละ ถ้าสติเราขาดสติขึ้นมาเราจะทำอะไรกัน คุณคนบ้าสิ คนบ้ามันเก็บโน่น เก็บนี่ เก็บของมัน เก็บไม่มีวันจบ มันจะเก็บแล้วเก็บเล่าอยู่นั่นละ มันว่ามันเก็บของมัน มันมีความสุขของมัน มันเพลิดเพลินนะ คนบ้านะ !

คูสิ ตำรวจเขาบอกว่า “จะไปจับผู้ร้ายนี้ คนบ้าเขากลัวที่สุด” มันมีแรงมาก ๑๐ คน ๒๐ คนก็เอาไม่อยู่นะ เพราะอะไร เวลามันสะบัด.. เขาจะมีแรงมหาศาลเลย แต่เขามีความสุขอะไรละ เพราะเขาคิดอย่างนั้น เขาเพลิดเพลินของเขาอย่างนั้น เพราะเขาขาดสติของเขาเขาถึงป็นคนบ้า

ไอ้เราคนมีสติ เวลามีสติขึ้นมาเราก็ต้องมีสติตังนะ คนบ้าเขาเก็บเล็กประสมน้อย เขาก็มีความสุขของเขา เรามีสติขึ้นมา เราต้องดูแลความคิดของเรา ความคิดนี้ จิตมันบ้า ! มันเก็บเล็กผสมน้อย เก็บไปทุกอย่างเลย เหมือนบ้าสมบัติ บ้าความคิด บ้าสิ่งในหัวใจ เอามาแบกหามไว้ แบกหามไว้เท่าไรก็แบกหามไว้ไม่หมด แล้วก็ยังสะสมไว้.. สะสมไว้..

เวลาเห็นคนบ้าก็ โอ้ย ! เขาป็นคนบ้า เราป็นคนดี เรามีสติปัญญา แต่เวลาจิตบ้า ! มันไม่คิดว่ามันบ้านะ โอ้โฮ.. คิดดี ทำดี บ้าแล้วยังไม่รู้สึกตัวเห็นใหม่ เพราะมันขาดสติ

แต่ถ้ามีสติขึ้นมาละ มันจะพัฒนาของมันขึ้นมา เวลามันป็นปกติ.. จากบ้า.. จากบ้าความฟุ้งซ่าน บ้าอารมณ์ บ้าความคิดต่างๆ มันกลับมาป็นอิสรภาพของมัน ถ้ากลับมาสู่อิสรภาพ หนึ่งงานของใจ

งานข้างนอกนะ คูสิ เวลากรรมกรแบกหามขึ้นมาเห็นใหม่ มีพระปฏิบัติเขาบอกว่า “อยากเห็นทุกข์มาก” เขาแบกก้อนหินขึ้นเขาลงเขา.. ขึ้นเขาลงเขา อยากเห็นทุกข์ ใจอยากจะออกจากทุกข์

บอกว่า “ถ้าเอ็งอยากเห็นทุกซอกอย่างนั้นนะ กรรมกรท่าเรือเขาแบกข้าว เขาจะเห็นทุกซอกมากกว่ามึงอีก เขาแบกทั้งวันเลย” แบก ๆ ตลอดเวลาจะเห็นทุกซอกได้อย่างไร มันเป็นงานของเขา มันเป็นอาชีพเขา เขายังทำมาก เขาก็ได้มาก.. เขาทำเพื่ออาชีพ

เวลาบ่นว่าทุกข์..ทุกข์..ทุกข์สิ ! ทุกข์เพราะมันเป็นงานหนัก งานใช้กำลังมันก็หนัก มันก็ทุกข์ แต่ทุกข์อย่างนี้ก็เป็นทุกข์ประจำโลก มันไม่ได้ทุกข์ในหัวใจ ถ้ามันทุกข์ในหัวใจเห็นไหม เวลาเราอยากเห็นทุกข์ จิตสงบไหม จิตเคยสงบเข้ามาไหม จิตเคยรู้จักตัวเอง มีอิสรภาพไหม

ถ้าจิตมันมีอิสรภาพขึ้นมา จิตนี้มาจากไหน..ทุกข์มันมาจากไหน..ทุกข์มาจากการเกิด ถ้ามีการเกิด... ถ้าเราไม่เกิดจิตอยู่ไหน ถ้าไม่มีการเกิดเห็นไหม

จิตเห็นไหม จิตกำเนิด ๔ กำเนิดในน้ำคร่ำ กำเนิดในไข่ กำเนิดในโอปปาติกะ จิตมันกำเนิดนั้นเพราะเรายังไม่มีสติปัญญา เพราะจิตที่มันยังควบคุมไม่ได้ จิตที่มันหมายถึงว่ายวนเวียนอยู่ ขณะที่จิตเกิดเป็นมนุษย์ละ เกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม เกิดเป็นกำเนิด ๔ ก็เกิดแล้ว พอเกิดแล้วเห็นไหม ทุกข์มาจากไหน ทุกข์เป็นที่การเกิดชาติปีทุกข์ชาติปีทุกข์ ความทุกข์อย่างยิ่ง การเกิดเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง

ถ้าจิตมันมีสติปัญญา มันสาวได้ไปที่การเกิดในชาติปัจจุบันนี้ แต่ถ้าจิตผู้ที่สงบแล้วแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม เวลาปฐมยามบุพเพนิวาสานุสสติญาณ บุพเพคือชาติ อดีตชาติที่มันย้อนไป ไม่ใช่ที่การเกิด เกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แล้วก่อนเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเป็นใคร ย้อนกลับไปเป็นพระเวสสันดร ย้อนไป..ย้อนไป..ย้อนไปเห็นไหม

นี่ถ้าจิตมันเป็นสมาธิ จิตที่มีหลักมีเกณฑ์ จิตที่เข้าถึงฐานมัน มันไปของมันได้ แต่ในปัจจุบันนี้ อริยสัจ ! อริยสัจคือสัจจะความจริง สัจจะความจริงที่สัตยชาติญาณของมนุษย์ที่มันนึกได้ คือนึกได้จากการเกิดนี้ไง การเกิดเป็นมนุษย์นี้มีสถานภาพที่จะมาแบกรับแบกหาม นี่ไงชาติการเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง ! ถ้าชาติการเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง ถ้ามันมีปัญหา เราใคร่ครวญ เราแก้ไขของเรา ถ้าเราแก้ไขของเรา นี่งานของเรา ! ถ้างานของเราเกิดขึ้นที่นี้ นี่งานของพระ

เรามีโอกาสเห็นใหม่ คุณิ โลกเขาอยากมีโอกาสกัน เกิดมาเป็นทุกข์ พบพุทธศาสนา ศาสนาให้พ้นจากทุกข์ เขามีโอกาส..

เรามีโอกาสแล้วนะ เราบวชเป็นพระเป็นเจ้าอยู่ที่นี่ วันคืนล่วงไป.. ล่วงไปอยู่ที่นี่ จะเข้าพรรษาหรือออกพรรษามันไม่เกี่ยว เข้าพรรษาหรือออกพรรษามันเป็นเวลา มันเป็นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี มันเป็นเรื่องของสังคม เป็นเรื่องของโลก

โลกเขาอยู่ของเขา มันก็ต้องมีฤดู มีวิธีการ มีสูงมีต่ำ มีเวลาเป็นวันเป็นคืนของเขาไป เราอยู่กับโลก เวลาเวลานี้ เพราะชีวิตนี้ฝากไว้กับโลก ชีวิตนี้ฝากไว้กับเขา เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง เราก็อาศัยสิ่งนั้นมันก็เป็นวัฒนธรรมประเพณี เป็นเรื่องของโลกๆ นะ เราก็อทำตามเขา จริงตามสมมุติ ในเมื่อวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องจริงตามสมมุติ เราก็อทำตามเขาไป เราก็ออยู่กับเขาก็อจริงตามสมมุติ

แต่ความจริงของเราละ ความจริงที่จะพ้น ถ้ามันจริงตามสมมุติ เราก็ออยู่ตามสมมุติอยู่กับวัฒนธรรมประเพณี มันก็สมมุติไปอย่างนี้ ๕ ปี ๑๐ ปี ๑๐ พรรษา ๒๐ พรรษา ๑๐๐ พรรษา ห้าแสนพรรษา ล้านพรรษา มันก็อยู่กับพรรษา การนับสถิติไป

แต่ถ้าเราบวชมา เราอยู่กับหัวใจของเราละ ถ้าหัวใจมันประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะย้อนกลับมาที่นี้ ถ้าย้อนกลับมาที่นี้นะ จะเข้าพรรษาหรือออกพรรษานั้นเป็นเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่เวลาแสดงธรรม เวลาฟังธรรม... โอ ! ในพรรษาก็ไม่เกี่ยว นอกพรรษาก็ไม่เกี่ยว ก็เลยกลายเป็นพระฝัเลนนะ ไม่ยอมรับอะไรเลย ก็อยู่กับโลกเขาไป นั่นเป็นพระฝั พระไม่มีศาล

พระมันมีศาล มันมีสมมุติ มีวัฒนธรรมประเพณี มันก็มี.. ศาลก็มี เจ้ามีศาลเราก็มีศาล.. เราก็อมีธรรมวินัยเป็นศาล แต่เวลาเป็นธรรม เวลาความคิดที่เกิดปัญญา ปัญญามันต้องมีขอบมีข่ายของปัญญา มันจะเข้าไปรื้อถอนทิฏฐิมานะในใจ ถ้ามันรื้อถอนทิฏฐิมานะในใจ มันจะรื้อถอนอย่างนี้ วัฒนธรรมประเพณีเรารู้ เราก็อทำตามเขา แต่หัวใจมันปล่อยวางหมดนะ ทำกับเขา อยู่กับเขา โดยที่ไม่ผูกพันกับเขา เราอยู่กับเขาโดยที่จิตใจมันไม่ผูกพันไปกับเขา เพราะสิ่งนั้นเป็นวัฒนธรรมประเพณีเห็นใหม่

คูลี ถึงพุทธกาล ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ยังมีต่อไปอีกข้างหน้า อีกก็ร้อยปีก็พันปี แล้วอย่างชีวิตเราจะอยู่ก็ร้อยปี เราก็รับรู้ด้วยชีวิตเราทั้งนั้นแหละ เราก็ทำตามวัฒนธรรม ประเพณีในชีวิตของเรา ถ้ามันเจริญดีงาม มันก็เจริญดีงาม แต่ถ้ามันถึงคราวที่มันอับเฉา มันก็เรื่องของสภาวะ เรื่องของกรรมร่วมกันที่เขาทำกันมา แต่จิตใจของเราเริ่มใหม่ จิตใจของเรานี้จะแบกรับไปกับเขาใหม่

ถ้าจิตใจเราเริ่มใหม่ จิตใจเราไม่แบกรับไปกับเขา เรามีจุดยืนอย่างไร เรามีความรู้สึกละอย่างไร เรามีความคิดอย่างไร เราทำจิตใจเราเข้มแข็งขึ้นมาได้อย่างไร จิตใจเราจะเข้มแข็งขึ้นมาได้ ทุกคนทำได้นะ

คูลี คูเกลื้อเห็นไหม คูน้ำทะเล เขาทำนาเกลือกันเห็นไหม น้ำ ! น้ำทะเล ! เขายังมาทำเป็นนาเกลือเพื่อประโยชน์ เกลือมีไอโอดีนด้วย เคี้ยวนี้เขายังขาดไอโอดีนกันอยู่ เห็นไหม เกลือน้ำทะเล เขาทำของเขาได้ ถ้าคนรู้จักเก็บประโยชน์

นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตของเราเห็นไหม เราหายใจ เราอยู่กับโลกเขา เราจะต้องมีสติปัญญาของเราละ ตอนนี้ก็มีครูบาอาจารย์เตือน ก็เตือนเราอยู่ เตือนให้เรามีสติ แล้วเรามีการกระทำของเรา เราจะสร้างคุณธรรม สร้างความมั่นคงในใจของเรา มันไม่มีใครจะอยู่ คำใครไปจนตายนะ ไม่รู้ใครตายก่อนตายหลัง ถ้าใครตายก่อนตายหลัง ผู้ที่อยู่ยังจะต้องพยายามชวนขวย พยายามเอาหลักความจริงขึ้นมาในใจของตัวเองให้ได้

ถ้ามีหลักความจริงในตัวของเราขึ้นมาแล้วเห็นไหม จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ถ้าจิตใจมันมีหลักของมันอยู่แล้ว หลักนี้มันเกิดมาได้อย่างไร คนที่จะมีหลัก.. คนหลักลอย.. คนที่ไม่มีหลักเลย.. มันเป็นอย่างไร

คนที่ไม่มีหลักเลย คนหลักลอยเห็นไหม วัฒนธรรมประเพณี สิ่งนี้มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยึดมั่นถือมั่นกันไป อันนี้มันเป็นกติกาสังคม วัฒนธรรมประเพณีเป็นกติกาสังคมที่เราได้รับ เราก็เห็นด้วยทั้งนั้นนะ แต่จิตใจเราถ้ามันเกาะเกี่ยวไปอย่างนี้ละ มันพึ่งตัวเองไม่ได้ มันก็พึ่งแต่สิ่งภายนอก

แต่ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา มันจะพึ่งตัวของมันเอง เราก็อยู่ คนเราเกิดมามีปัจจัยเครื่องอาศัย โลกเขามีปัจจัยเครื่องอาศัยของเขา พระเราก็มีบริวาร ๘ นี่ก็ปัจจัยเครื่องอาศัย

ของพระ แล้วจิตใจเราเป็นพระ เราเป็นผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร เห็นผลของการเกิดการตาย มันเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง

ถ้าการเกิดและการตายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง เกิดมาเป็นมนุษย์ก็เกิดเหมือนกัน.. แต่เกิดมาเพื่อจะพ้นจากการไม่เกิด ! เกิดมาแล้วเพื่อจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาด้วยความเอาจริงเอาจัง โลกเขาอบเหงื่อต่างน้ำหาเงินหาทองเพื่อดำรงชีวิต เขาว่าเป็นความทุกข์ของเขา นั่นเป็นงานหน้าที่ของเขา

แต่งงานของเรา แรงงานในหัวใจของเรา ผู้บริหารจัดการเขาจะรับผิดชอบนโยบาย เขาต้องรับผิดชอบ เขาวิตกกังวลของเขามากนะ เขาวิตกกังวลว่ามันจะเป็นไปได้ไหม เขากำหนดนโยบาย แล้วผู้รับนโยบายนั้นไปประพฤติปฏิบัติ จะเป็นตามนโยบายของเขาไหม มันมีเล่ห์ มีเหลี่ยม มีซับซ้อนเข้าไปในสังคมนะ ทำแล้วทำเล่าก็กำหนดกันเป็นผลประโยชน์กันไปตลอดอย่างนั้น

หัวใจของเรา ! เรากำหนดแล้ว เรามีโอกาสของเราแล้ว เราปฏิบัติของเราแล้ว มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันติภูมิจึง เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม เรียกร้องความรู้สึกของเรา มาดูหัวใจของเรา มาดูความเป็นจริงของเรา ถ้าความเป็นจริงของเรา มันจะเป็นความจริงได้มากน้อยแค่ไหน ความเป็นจริง ! ถ้าความเป็นจริงเป็นขึ้นมา เป็นมากหรือน้อย ขึ้นมา เรามีหลักยืนของเรา เรามีจุดยืนของเรา หัวใจเรามีหลักมีเกณฑ์ของเรา

ถ้ามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา.. พระอาทิตย์ขึ้นก็มีพระอาทิตย์ตกนะ เช้า สาย บ่าย เย็น อุณหภูมิของความร้อนต่างๆ แตกต่างกันไป ชีวิตของเราชีวิตหนึ่งก็เหมือนกัน เช้า สาย บ่าย เย็น ถ้าจิตเรามันมีความสุข จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา จะมีความสุขมาก จะเช้า สาย บ่าย เย็น เราก็มีหลักมีเกณฑ์ แต่ถ้าจิตใจเราเร่าร้อนนะ เช้า สาย บ่าย เย็น มันก็ทุกข์ของมันนะ โลกมันเป็นอย่างนี้ โลกมันมีเช้า สาย บ่าย เย็น

แต่ของเราละ.. หัวใจของเราละ.. เข้าพรรษาหรือออกพรรษา มันก็มีกาลเวลาของมันไป สิ่งนี้มันเป็นเรื่องจริงตามสมมุติ มันเป็นจริงตามสมมุติ แล้วธรรมมันก็มาจากสมมุติบัญญัติ มันเกิดมาจากนี้แหละ ต้นไม้ทุกอย่าง สิ่งปลูกสร้างทุกอย่าง มันสร้างอยู่บนดิน ความเป็นความงามของเรา มันเกิดอยู่บนภวสภาวะนะ บนภพ บนฐานของความคิด ความเป็นความงามของทุกคนเกิดจากความนึกคิด เพราะเรามีเจตนาความคิด เรามีเจตนาดี

หรือเจตนาชั่ว มันเกิดจากเจตนาอันนี้ไปทำคุณงามความดี สร้างคุณงามความดีเพื่อมาสู่ใจ

ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งปลูกสร้างทั้งหมด พืชพรรณธัญญาหารทั้งหมดตั้งอยู่บนดิน คุณงามความดีของเราทั้งหมดตั้งอยู่บนหัวใจของเรา ตั้งอยู่บนภวาสวะ เพราะกรรมดีกรรมชั่วมันตกอยู่ที่ใจ กรรมดีกรรมชั่วมันเข้ามาสู่ใจนี้ ถ้าสู่ใจนี้เห็นไหม เรามีเจตนาดีของเรา เราสร้างคุณงามความดีของเรา เพื่อให้จิตใจของเรามันมีความผ่อนคลายนะ

ถ้ามีความผ่อนคลายเห็นไหม เข้า สาย บ่าย เย็น ถ้าเราปฏิบัติใหม่ๆ มันมาจากกำปั้นทุบดิน มันมาจากสมมุติบัญญัติ ทุกข์ทั้งนั้นนะ มันมาจากตัวตน มาจากเราทั้งหมด กิเลสเป็นเรา ความคิดเป็นเรา ชีวิตเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา มันเป็นเราจริงๆ ทั้งนั้น มันเป็นจริงตามสมมุติ

เพราะมันต้องจริงตามสมมุติ มันต้องเป็นเราทั้งนั้น การปฏิบัติมันมันถึงจะเริ่มต้น ถ้ามีการเริ่มต้น มีการชำระล้าง มีการกระทำของเราขึ้นมา มันจะรู้เห็นขึ้นมาตามความเป็นจริงของเรา ถ้ามันรู้เห็นขึ้นมาตามความเป็นจริงของเรา สิ่งที่เรากระทำมันจะเป็นประโยชน์กับเรา

ถ้ามันเป็นประโยชน์กับเรา เข้า สาย บ่าย เย็น มันก็เรื่องของเขา จิตใจเรารู้ ถ้าจิตใจเราเปรียบเทียบได้ด้วย ถ้าเกิดปัญญานะ เข้า สาย บ่าย เย็น ก็เหมือนว่าจิตมันดี มีความสุข อากาศตอนเช้ามันก็ดี เวลาจิตมันทุกข์ เวลายามบ่าย เวลามันทุกข์ร้อน มันก็เป็นความทุกข์ จิตถ้ามันร่มเย็นมันก็เหมือนยามเช้า จิตถ้าเวลามันทุกข์มันยากมันก็เหมือนยามบ่าย

เช้า สาย บ่าย เย็น มันเป็นเรื่องของภูมิอากาศ มันเป็นเรื่องของกาลเวลา ความสุข ความทุกข์ในหัวใจมันเป็นเรื่องตัวตน เป็นความจริงของเรา เป็นความรู้สึกรู้สึกของเรา ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราแก้ของเรา “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ... ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

จากใจดวงหนึ่ง ใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติ ใจที่ลุ่มลึกคลุกคลาน ใจที่มันเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีศักยภาพที่มันเห็นทุกข์ยากในสังคม ที่มันเห็นทุกข์ยากในโลกเห็นไหม

แล้วเรามาบวชมาเรียน บวชเรียนเป็นนักพรต ! เป็นนักปฏิบัติ ! เพื่อจะรื้อค้นในหัวใจของตัว ถ้าจิตใจเป็นนักพรตนักปฏิบัติขึ้นมา มันจะแก้ไขของมันขึ้นมา

เพราะเราเห็นโทษ.. เห็นโทษของโลก เรามีโอกาสของเราแล้ว อย่าให้จิตใจมันคุ้นชินกับกิเลสนะ ถ้ามันคุ้นชินขึ้นมา เวลามันหนังหนา เวลามันหนาขึ้นมา ความคุ้นชินมันจะทำให้หนาขึ้นมาเรื่อยๆ ความรู้สึกของเรามันเลยหายไปในเรื่อยๆ ใจ แต่ถ้าเราไม่คุ้นชินกับมันนะ คนหนึ่งบางอะไรกระทบไม่ได้ ยิ่งคนมีภูมิแพ้ ถ้าอากาศเปลี่ยนแปลง จะเป็นไข้ เป็นหวัด เป็นไอทันที

จิตใจของเราถ้ามันมีความละเอียดของมัน ความคิดเล็กน้อย ความคิดอย่างไร มันก็ความคิดของมันนะ ถ้าคิดของมัน มันจะรับรู้ของมัน แล้วมันจะแก้ไขตัวมันเองตลอดไป

ฟังเทศน์ฟังธรรมก็เหมือนกัน ถ้าเราฟังธรรมเห็นไหม เวลามันเข้ามาแทงหัวใจ.. ขนลุกขนพองสยองเกล้า ! เวลาขนลุกขนพอง นั่นละหัวใจมันมีความรับรู้ มันมีความรู้สึก คุณธรรมในหัวใจมันมี

แต่ถ้าหัวใจมันหายิบนะ มันฟังจนชินชาหน้าด้าน เวลามันด้านนะ “หลวงพ่อบุคซ่าๆ ซากๆ พุดทุกวัน..ทุกวัน.. ไม่เหนื่อยนะ”

เหนื่อย ! เหนื่อยมากๆ แต่ก็เตือน มันเป็นการเตือนนะ คนเราเห็นไหม เวลาเตือนขึ้นมา ถ้าจิตใจมันฟังมันมี มันก็เตือนได้ แต่จิตใจมันหายิบ มันจะเตือนได้ไหมละ ถ้าจิตใจมันเตือนขึ้นมา เตือนหาใคร ถ้ามันเตือนขึ้นมา เตือนตลอดฟังธรรม ฟังธรรมไป

เวลาฟังธรรมขึ้นมา เตือนหัวใจของเรา ให้หัวใจเรามันเปรียบเทียบไป เปรียบเทียบกับสิ่งที่มันกระทำจริงหรือไม่จริง จิตใจเราควรเป็นคุณงามความดีมาน้อยแค่ไหน ถ้ามันเป็นคุณงามความดี ความดีที่เป็นประโยชน์กับใจ ไม่ต้องมีใครบอกเรานะ มันจะเลือกของมันเอง

ถ้าเรากำหนดอย่างนี้.. เราตั้งสติอย่างนี้.. จิตใจมันมีความสงบร่มเย็นอย่างนี้

ถ้าเราตั้งสติอย่างนี้.. มีความคิดอย่างนี้.. ฟุ้งซ่านอย่างนี้.. มันจะมีความเร้าร้อนอย่างนี้

นี่มันรู้ ! ถ้ามีสติมันรู้หมดละ ! มันไม่มีใครที่ไหนมาบอกหรือ

แต่เวลาเตือนขึ้นมาเตือนเพื่อให้ได้คิดใจ เวลาธรรมดาเห็นไหม คุณิ คนที่ชี้ถึงจุดบอดของเรา คนนั้นมีบุญคุณกับเรามาก

ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน เพราะเวลาแสดงธรรมะ แสดงธรรมขึ้นมาเพื่อใครละ.. เพื่อใคร.. ไม่ใช่เพื่อใครเลย ผู้ใดประพฤติปฏิบัติธรรมเห็นไหม โอปนยิโกเรียกร่องสัตว์ทั้งหลายให้มาดูธรรม มันก็เกิดจากดวงใจผู้ที่ปฏิบัติมันละ มันจะเป็นประโยชน์กับใครละ ประโยชน์กับผู้แสดงมันมีที่ไหน แสดงแล้วมันก็จบ !

เว้นไว้แต่ ! เว้นไว้แต่ผู้แสดงเห็นไหม มันมีแต่จีโม้ มีแต่เรื่องไม่รู้จริง จีโม้ หมายถึงว่าตัวเองไม่เคยประสบพบเห็น พอพูดสิ่งใดไป พอพูดไปแล้วนะ อ้อ ! มันจะจริงหรือไม่จริงนะ แล้วถ้าเขาปฏิบัติขึ้นมาเขาเจอความจริงขึ้นมา เขาจะมาโต้แย้งว่า “เอ็งนะโม้ ! เพราะความจริงมันเป็นอีกแบบหนึ่ง”

นี่พอแสดงธรรมไปแล้วนะ มันก็หนาวๆ ร้อนๆ ด้วยจะจริงหรือไม่จริงนะ กลัววันไหนเขาจะเอาคำพูดเรามาโต้แย้งกลับใจ เวลาเขาไปปฏิบัติจริงขึ้นมา พอเขารู้จริงขึ้นมา เขาก็แย้งกลับ “ผู้แสดง..แสดงผิด ! มันไม่เป็นอย่างนั้นนะ มันไม่เป็นความจริงสักอย่างหนึ่ง !”

แต่ถ้าเป็นความจริง พูดความจริงไปแล้วนะ เขาจะปฏิบัติขนาดไหนนะ พอมันเป็นความจริงอันเดียวกัน มันเคลื่อนจากที่เดียวกันไปไม่ได้ มันเป็นอันเดียวกัน ฉะนั้นถ้าแสดงธรรมด้วยความเป็นจริง จะพูดที่ไหนก็พูดเพื่อธรรมไง ! พูดเพื่อธรรม ! ไม่ได้พูดเพื่อตัวเองเลย พูดเพื่อธรรม ! ความจริงเป็นอย่างนี้ ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนี้ แล้วผู้ปฏิบัติไปถ้ามันไปสู่ความจริง มันก็เป็นอย่างนั้น.. อย่างนั้น เป็นอย่างนั้นมันก็อันนี้แหละ เป็นอย่างนี้แหละ มันก็เป็นอย่างนี้ขึ้นมา พอเป็นอย่างนี้ขึ้นมา มันจะไปไหนละ

ครูบาอาจารย์ท่านถึงพูดบ่อย “ปฏิบัติไปเถอะ.. ถ้าไปถึงหลักอันนั้นแล้วนะ จะคิดถึงคำพูดผม” คำพูดที่เคยพูด แล้วเราก็จะซึ่งมากเพราะสิ่งนี้ได้พูดไว้แล้ว มันเหมือนการพัฒนาของทางโลกนี้แหละ

คูลี ประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่ยังไม่พัฒนา เวลาประเทศที่ยังไม่พัฒนา.. จนเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา.. แล้วพัฒนาแล้ว มันไปไหนล่ะ มันก็ไปสู่ความเจริญอันนั้น อันเดียวกันนะ ประเทศที่พัฒนาแล้ว แล้วยังเป็นเรื่องของทางโลกนะ พัฒนขนาดไหนถึงเวลามันเสื่อมค่า เพราะเวลาเขาคิดทางบัญชีเขาต้องมีค่าเสื่อมค่าตลอดเวลา เพราะเขาก็รู้ว่ามันเป็นอนิจจัง

แต่ถ้าเป็นธรรมะนะ มันไม่มีการเสื่อมค่า.. กุปปกรรม อกุปปกรรม “กุปปกรรม.. สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา”

เวลาคนที่พูด.. ภาวนาไม่เป็นเห็นใหม่ “ธรรมะเป็นอนัตตา.. สรรพสิ่งเป็นอนัตตา”

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา เป็นอนัตตา ! แล้วกุปปกรรม อกุปปกรรม อะไรที่มันพ้นจากอนัตตาไป ! อะไรที่มันพ้นจากความเป็นอนัตตาไป ! อะไรที่มันพ้นไปแล้วมันเป็นความจริง !

แต่มันอาศัยความเป็นอนัตตานั่นแหละพัฒนาการของมัน อาศัยความเป็นอนัตตานั่นแหละ อาศัยสมมุติบัญญัตินี้แหละ อาศัยจากการเกิด อาศัยจากคนที่มียกเลสนี้แหละ อาศัยจากหัวใจที่มันมีความมุ่งมั่นนี้แหละ แล้วมันมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นไป

พอมันเปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยนแปลงด้วย สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ด้วยสังขารม สังขารที่มันรู้มันเห็น เพราะถ้ามันไม่รู้ไม่เห็นมันจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร สิ่งนี้เป็นของดิบๆ มันจะเป็นสุข สะอาด สว่างขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งที่ไม่มีการกระทำ มันจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร

มันต้องมีการกระทำของมัน แต่การกระทำนั้นมันก็ทำมาจากต้นทุน ทำมาจากจิตที่เกิดโดยอวิชชา ทำมาจากจิตที่มันมียกเลสดัณหาความทะยานอยาก เพราะจิตไม่มียกเลส แล้วมันจะเกิดได้อย่างไร? ถ้าจิตไม่มียกเลสแล้วพระพุทธเจ้าจะสอนใคร?

พระพุทธเจ้าก็สอนคนที่มียกเลส แล้วเรามียกเลสดัณหาความทะยานอยากเพราะเราเกิด เพราะถ้ามันไม่มีอวิชชาจะเกิดได้อย่างไร แล้วมันเกิดขึ้นมา มันก็มียกเลส พอมี

กิเลสขึ้นมา เราประพฤติปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น มีการกระทำ นี่ใจ สฟุเพ ธมฺมา อนตฺตา ให้รู้ให้เห็นจริงเถอะ ว่า “สฟุเพ ธมฺมา อนตฺตา มันเป็นอย่างใด”

ถ้ามันเป็นขึ้นมาเห็นใหม่ จักร ! ธรรมจักร ! จักรมันเคลื่อน สังขารเห็นใหม่ ปัญญาเกิดจากสัมมาสมาธิ มันเคลื่อนออกไปด้วยการกระทำ ด้วยปัญญาญาณ ! ด้วยปัญญาญาณในหัวใจของเรา เรารู้ เราเห็น เรามีการกระทำของเราโดยความเป็นจริง นี่งานของใจ !

มโนกรรม ! มโนกรรม ! เวลามโนกรรม คุณิ สวคมณฺต์สวคพรทํานุญุสกล มโนกรรมเกิดมาจากใจ มโนกรรมผลมันตอบไปที่ใจ บุญกุศลก็ลงที่ใจ เป็นทิพย์สมบัติ สิ่งที่เป็นบุญกุศลเป็นทิพย์สมบัติ มโนกรรมต่างๆ มันเกิดจากมโนกรรม

แล้วการภาวนามันก็เป็นมโนกรรม ! มันเป็นการกระทำ มันเป็นแรงงานของหัวใจ มันมีแรงงาน มันมีการกระทำ งานของใจ ใจมันขุดหัวใจให้มันพ้นจากกิเลส ขุดหัวใจให้มันเป็นอิสรภาพ มันเกิดขึ้นมาในการกระทำของใจขึ้นมา ถ้าใจกระทำ.. นี่แรงงานใจ ! แรงงานที่มันเกิดขึ้น แรงงานที่กระทำขึ้น ธรรมจักร.. จักรที่มันเกิดขึ้น

พระเรา พระกรรมฐาน พระป่าเราทำกันอยู่อย่างนี้ แต่เวลาทำกันอยู่อย่างนี้ มันทำอยู่ข้างในใจใหม่ เราจะเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เราจะเคลื่อนไหวอยู่แต่จิตทำงานอยู่ คุณิ ดูหลวงตาท่านพูดเห็นไหม จะนั่งจันข้าวอยู่นี้ออกว่า “ไหนกิเลสอยู่ไหน” มันจะทิ้งผัก มันจะเข้าสู่หัวใจทันทีเลย แม้แต่จันข้าวอยู่ กินข้าวอยู่ หัวใจมันก็หมุนอยู่ มันก็เคลื่อนของมันอยู่ มันเกิดขึ้นมาได้ยังไงล่ะ

ไอ้เราเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาเกือบตาย ปัญญาไม่เกิดซักที นั่งสมาธิก็ไม่ได้ ปัญญาก็ไม่เห็นเกิด เวลาครูบาอาจารย์ท่านจันข้าวอยู่มันยังหมุนเข้ามา กำลังจะจันข้าวนี้แหละ แล้วปัญญามันเกิด มันหมุนเข้ามาในหัวใจ นี่แรงงานใจ ! แรงงานที่เป็นมโนกรรมที่เป็นธรรมจักร จักรมันเคลื่อน ปัญญาญาณมันเคลื่อน มันจะหมุนกลับมา มันอยู่ที่ไหนล่ะ?

มันอยู่ที่ความมุมนะของเราละ มันอยู่ที่ความมุมนะปากมัน มันอยู่ที่การกระทำ ลองผิตลองถูก มันไม่มีใครถูกมาหมดหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ผิตมา แต่

ผิดแล้วเป็นครูใช้ไหม พอผิดขึ้นมา อันนี้ผิด แล้วอันนี้ถูก อันนี้ยังไม่ถูก อันนี้มันเคลื่อนจากผิดออกไป พอเคลื่อนจากผิดออกไป มันเคลื่อนออกไปแล้วมันได้ผลตอบแทนอย่างไร

เวลาเรากำหนดอยู่อย่างนี้ จิตมันสงบอย่างนี้ นี่มันตกท้วงค์ มันไม่เป็นความจริง เราว่าสงบ เวลาจิตมันเป็นสมาธิขึ้นมา จิตมันลงขึ้นมา อือ ! มันลงมาอย่างนี้เหมือนกัน มันสู่ความสงบ ครั้งที่แล้วมันตกท้วงค์ไป

แต่พอสงบอย่างนี้แล้ว โอโฮ ! มันมีสติ มันมีรสชาติ มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นสังขาร มันตื่นตัว มันมีความสุข มันมีความสดชื่น เออ.. ถ้ามันเป็นอย่างนี้นะ มันเหมือนกับมิดที่มันคมกล้า มันออกไปใช้ปัญญา มันจะฟาดฟันสิ่งใด

แต่ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้ว มันมีคตือ สะดุ้งตื่นอย่างนี้ ตื่นขึ้นมา โอโฮ.. ว่างๆ แหม.. เวลาหลับลงท้วงค์ไป สติมันรู้ตลอดเลย มันเข้าข้างตัวเองตลอดทุกอย่างเลยเห็นไหม ผิดก็รู้ว่าผิด ! ถูกก็รู้ว่าถูก ! มันปฏิบัติของมันไป พอมันถูกขึ้นมา มันก็มีการกระทำมา มันก็แก้ไขของมันขึ้นมา ประโยชน์มันจะเกิดขึ้นมากับเรานะ ถ้าประโยชน์มันขึ้นมา จากจิตเห็นไหม นี่แรงงานใจ !

เราทำงานด้วยสติปัญญา นามธรรม สติมันเป็นชื่อ แต่ความจริงมันจับต้องได้นะ “อารมณ์ความรู้สึกเหมือนเป็นวัตถุอันหนึ่งเลย” นามธรรม.. นามธรรม.. เวลาปฏิบัติมีสติ มหาสติขึ้นมา มันมีสติ มหาสติ มหาปัญญา มีปัญญาอัตโนมัติ มีปัญญาญาณขึ้นไป มันจับต้อง มันพิจารณา มันใคร่ครวญของมัน มันรู้มันเห็นของมันนะ มันเป็นความจริงของมัน มันเกิดจากปัจจัยนั้น เกิดมาจากไหน?

เกิดมาจากเรา.. จากพระนักปฏิบัติ จากพระกรรมฐาน ลูกศิษย์หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เดินตามรอยครูบาอาจารย์มา แล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ตั้งสติขึ้นมา ทำให้มันเกิดขึ้นมาเป็นหลักเกณฑ์ในใจของเรา จากครูบาอาจารย์แล้วปฏิบัติขึ้น แล้วมันเป็นสมบัติของเรา จับต้องได้ ! พิสูจน์ได้ ! ตรวจสอบได้ ! แล้วมันมีความร่มเย็นได้

การแสดงออกไป การแสดงกิริยามารยาทนี้แหละ การพูดการจา มันจะละเอียดอ่อน จะหยาบกระด้างขนาดไหน แต่ไม่มีเจตนาของความทอหู่ ไม่มีเจตนาของ

ความเป็นมดเท็จ จะรุนแรงก็รุนแรงเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ จะนุ่มนวลอ่อนหวานก็
นุ่มนวลอ่อนหวานเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ ไม่ใช่นุ่มนวลอ่อนหวานเพื่อผลประโยชน์
เพื่อความเคารพนบของผู้อื่น ไม่ใช่รุนแรงขึ้นไปเพื่อจะเหยียบย่ำใคร

ความรุนแรง.. ความนุ่มนวลอ่อนหวาน.. มันเป็นเรื่องจิตนิสัย แต่ถ้าจิตมันสะอาด
บริสุทธิ์ขึ้นมา มันเป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับหมู่คณะ สิ่งที่เป็นประโยชน์จาก
ใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง เห็นไหม มันเกิดมาจากไหนล่ะ เกิดมาจากพระนักปฏิบัติของ
เรานี้แหละ เกิดจากในหัวใจของเราทั้งหลาย เกิดจากการกระทำของเรา เกิดจากความ
ตั้งใจของเราเพื่อประโยชน์กับเราละ

วันนี้วันพระ เราจะลงอุโบสถกันเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของหมู่สงฆ์ เพื่อความ
สะอาดของนักปฏิบัติเรา เราต้องมีสติปัญญาของเรา เราทำงานจากใจ ทำงานจากภายใน
เป็นนามธรรม ทำงานจากการตั้งสติ การเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา

แต่ ! แต่ในเมื่อคนมันยังมีรังมีรัง เราต้องมีอาวาสวาที่อยู่อาศัย กุฏิ กุฏิ้ง เราก็ค
ดูแลรักษา นี่ดูแลรักษามันก็เป็นเรื่องโลกๆ เห็นไหม เราถึงต้องปรึกษาหารือกัน สร้างวัด
ขึ้นมาวัดหนึ่งเห็นไหม ขอให้ภิกษุจากจตุรทิศที่ยังไม่ได้มา ขอให้มาเถิด... ที่อยู่แล้ว
ขอให้อยู่ร่วมเย็นเป็นสุข

ที่อยู่อาศัย ! รวงรังของคน คนมันย้ายถิ่น คนมันบินมาหลบอากาศ มันย้ายถิ่น
ของมัน มันก็ได้พักได้อาศัย ได้ที่อยู่ที่กิน คนมันย้ายถิ่น มันบินไป มันต้องมีที่พักของมัน
มันต้องมีอาหารตามร่ายทางของมันไป เพื่อย้ายถิ่นไปถึงเป้าหมาย ถึงฤดูกาลมันก็ย้าย
กลับ

ภิกษุจากจตุรทิศ ภิกษุลูกศิษย์ของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ของครูบาอาจารย์ก็ย้าย
ถิ่น ในการปฏิบัติกันมาก็ย้ายถิ่น ย้ายมาตามที่เราสร้างที่อยู่ที่อาศัย อันนี้มันเป็น
อารยวัตร อาคันตุกวัตร มันเป็นวัตรปฏิบัติของกรรมฐาน มันเป็นวัตรปฏิบัติของหลวง
ปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ที่ท่านได้เป็นผู้บุกเบิกให้พวกเราได้ทำกัน ให้สังคมสงฆ์ได้อยู่ร่วมกัน
ได้ ธรรมสาธุณา ได้สันทนาธรรม ได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกรัก เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของ
สังคมสงฆ์ ! เอวัง